

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

LIX. ÉVF.

KÖZLÖNYE

23—24. FÜZET

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 15-én.

* Előfizetési díj egy évre 120 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 K alapítványt tettek, valamint a rendes tagok az esedékes alap. kamat, illetőleg 20 K évi tagsági díj, valamint az 1920. évre alapító és rendes tagokra nézve egyaránt kivetett 40 K pótdíj fejében kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 K-nál kevesebbet alapítottak, ezenfelül 10 K-t fizetnek.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. em.

← A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közölhetnek. →

(Telefon: 37—22.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelettel kérjük, hogy az év végével lejáró előfizetéseket a jelen füzethez csatolt postautalvány felhasználásával mielőbb megújítani sziveskedjék.

Az Erdészeti Lapok előfizetési díja:

egész évre 120 K

fél évre 60 „

egyes szám ára 15 „

Az Országos Erdészeti Egyesület tagjai az eddigi tagilletmények fejében kapják a lapot.

A kiadóhivatal.

Az új erdőrendezési utasítás ismertetése és méltatása.

Irta és az Országos Erdészeti Egyesületben 1920. november hó 9-én előadta
Fekete Zoltán főisk. tanár.

A magyar földmivelésügyi kormány új *erdőgazdasági üzemrendezési utasítást* adott ki. Ezzel az eddig érvényben volt hasonló természetű rendeletek hatálya megszűnik, s a kormány jóváhagyása alá tartozó üzemtervek és revizionális munkálatok elkészítésénél a jövőben kizáróan az új utasítás előírásai lesznek mérvadók.

Felolvasásom célja ennek az új utasításnak vázlatos ismertetése mindannak kiemelésével, amiben az a régitől lényegesen eltér. Ezzel kapcsolatban egyszersmind a saját megjegyzésemet is meg kívánom tenni ehhez a reformtervezethez, mely a dolog természeténél fogva erdőrendezésünk általános fejlődésének az irányításában is elsősorú szerepet fog játszani.

Tudvalevő, hogy nálunk korszerű értelemben felfogott erdőrendezésről az 1879. évi XXXI. törvénycikk életbelépte előtt alig lehetett szó. Készültek ugyan üzemtervek, sőt jó üzemtervek már azelőtt is, de azoknak az intézkedéseit ritkán tartották be a kellő következetességgel; s csak kevés nyomára akadunk annak, hogy az üzemnyilvántartási könyveket is szabatosan és kitartóan vezették volna, s a reviziókat a megkívánt alapossággal, rendszeresen hajtották volna végre. Az ilyen félbenmaradt üzemtervi művek meggyőzően bizonyítják, hogy egyeseknek az elszigetelt jóakarata általános reformot nem teremthet, s hogy mennyire helyénvaló volt, amikor a kormány az üzemrendezés kérdését erős kézzel fogta meg, s a törvény hatalmával szerzett érvényt azoknak a jelentős közigazdasági érdekeknek, amelyek az erdő rendszeres használatának a szükségét megszabják.

Az 1879. évi erdőtvény Magyarország erdőbirtokosainak igen tekintélyes részére terjesztette ki az üzemterv szerinti gazdálkodás kötelezettségét, úgy hogy az összes erdőterületnek kereken $\frac{2}{3}$ része került ennek az üdvös intézkedésnek a hatálya alá.

1880-ban jelent meg az első részletes erdőrendezési utasítás.*) Ez az akkori ismeretek színvonalán álló mű volt, mely mint tájé-

*) 23374/1880. F. M. (Erd. Lapok XX. évf. 1880. 80. oldal.)

koztató tervezet lényegesen megkönnyítette a szakközönség nehéz és nagy munkáját abban az időben, amikor az erdőtörvény előtti rendezetlen állapotból rövidesen a tervszerű erdőgazdaság kereteibe kellett beilleszkedni, s amikor még hiányoztak azok a tapasztalatok, amelyeket az erdőrendezés terén is csak a gyakorlati élet nevelőiskolájában lehet megszerezni. És ha úgy találjuk, hogy ez a régi utasítás ma már nem állja meg a helyét s megérett arra, hogy a történelmi multnak adják át, mégis méltó kegyelettel és elismeréssel kell megemlékeznünk azokról a szakférfiakról, akiknek az uttörő munkája erdőrendezésünk későbbi fejlődésének az alapját vetette meg.

Az 1880. évi erdőrendezési utasítás kiegészítéséül 1883-ban egy pótló rendelet jelent meg,*) mely az erdőbirtok területi kiterjedésének és a gazdálkodás belterjességének a foka szerint alkalmazható egyszerűsítésekkel foglalkozott. Később a gyakorlat maga is sokat változtatott a régi rendszeren s a földmivelésügyi kormány is többször tett pótló intézkedéseket.**)

De bár ezek a módosítások a haladás útját egyengették is, egészben véve mégis csak a régi rendszer javítgatását jelentették s nem adták meg kielégítő mértékben annak a lehetőségét, hogy üzemszabályozási rendszerünk teljesen hozzásimuljon a fejlettebb gazdasági élet követeleményeihez. Ehhez a régi keretek szűkek és egyszersmind tulságosan merevek is voltak. Nyilván ez indította földmivelésügyi kormányunkat arra, hogy egészen új erdőrendezési utasítást adjon ki, s ezzel erdőrendezésünknek ne csak alakai, hanem lényegi megreformálását és továbbfejlesztését is lehetővé tegye.

Ha ennek a feltételnek az új utasítás valóban eleget is tesz, ha alapelvei helyesek és előírásai nem jelentenek olyan merev sablont, amely a helyi viszonyokhoz való alkalmazkodást és a természetes fejlődést megakadályozza és viszont, ha keretei elég szilárdak ahhoz, hogy az általános gazdasági alapelvek megsértése ellen biztos védelmet nyújtsanak: akkor ez az utasítás megfelel a

*) 4190/1883. F. M. (Erd. Lapok. XXIII. évf. 1883. 168. old.)

**) Ilyen volt többek között a kincstári erdőrendezősek részére kiadott 1906. évi 54.666. sz. és 1918. évi utasítás.

céljának s alkalmas arra, hogy rajta tovább építsünk. Ezekből a szempontokból kívánok az utasításhoz hozzászólni s ezen az alapon kívánom azt bírálatom tárgyává tenni.

Beosztás.

Az utasítás tervezésénél főleg a bajor erdőrendezési utasítás vétetett mintául. A mű a bevezető részen kívül nyolcz fejezetre oszlik.

Ezek:

- I. A külső és belső határok megállapítása és biztosítása.
- II. Az erdő jelen állapotának leírása.
- III. Állandó gazdasági beosztás.
- IV. Felmérés, térképezés és területszámítás.
- V. A jövőbeli gazdaság alapelvei.
- VI. Üzem- és hozamszabályozás.
- VII. Üzemnyilvántartás.
- VIII. Az erdőrendezési mű megújítása.

A külső és belső határok megállapítása és biztosítása.

Az I. fejezet a külső határok megállapítását és biztosítását illetően *külön utasításra* hivatkozik, melylyel azonban különleges természeténél fogva ezuttal nem kívánok foglalkozni. A belső határok kijelölésére nézve olyan intézkedéseket tartalmaz, melyek nagyjából az eddigi gyakorlattal is megegyeznek, úgyhogy ennek a résznek a tárgyalását sem tartom szükségesnek.

II. Az erdő jelen állapotának leírása.

A) és B) *Az erdőrésztetek elkülönítése és a részletes erdőleírás.*

A II. fejezet 1. szakasza az erdőrésztetek elkülönítéséről szól. Ebben lényegesebb újítás nincs. A 2. szakasz, mely a részletes erdőleírást és a fatermési táblákat tárgyalja, már foglal magában említésre méltó tételeket. Így például kimondja, hogy:

„A termőhelyi minőségek meghatározására szolgáló *fatermési táblák* megnevezendők és másolatban az üzemtervhez csatolandók. A Feistmantel-féle általános fatermési táblák helyett addig, amíg új magyar fatermési táblák készülnek, az ujabbkori német fater-

mési táblák használata ajánlatos ott, ahol helyi táblák összeállítása nehézségekbe ütközik. (Lásd Erdészeti Lapok 1916. év jan.)“

Tudvalévő dolog, hogy az Erd. Zsebnaptárban és az Erd. Segéd táblákban található Feistmantel-féle általános fatermési táblák minden tekintetben elavultak. Lényeges hiányuk, hogy a fatömegben és a növedéken kívül más adatot nem tartalmaznak s így az átlagos magasságról, a körlepösszegekről, az állományalakszámról és még sok más tényezőről nem nyújtanak felvilágosítást; de a legnagyobb hibájuk, hogy a fatömegre s a folyó- és az átlagnövedékre vonatkozó adataik sem felelnek meg a növekedés természetes menetének. Ezzel szemben az újabb kutatások és kísérletek nem egy jeles munkával szaporították különösen a német erdészeti szakirodalmat: az utóbbi évtizedekben sok jó fatermési tábla készült, amelyeket a mi viszonyaink között is jól felhasználhatunk, s amelyekkel a Feistmantel-féle elavult táblákat felcserélhetjük.

Örömmel kell tehát látnunk az új utasításnak ezt a határozott állásfoglalását, mely egy makacs természetű régi hibánknak a megszüntetésére nyújt kilátást, s általános haladásra serkenti szakközönségünket fatermési viszonyaink behatóbb tanulmányozása terén. Ez természetesen munkával fog járni, mert ahhoz, hogy az alkalmazandó német fatermési táblát helyesen válasszuk meg, illetőleg észszerűen használjuk fel a helyi fatermési táblák felállításához, helyszini vizsgálatokra lesz szükség. Ez a munka azonban nem vész kárba, mert az a nagyobb biztosság, melylyel ezután a fatermési kalkulációk terén mozoghatunk, mindenesetre kárpótolni fog az ezzel járó áldozatokért. Ugyanez áll az *önálló helyi fatermési táblákról* is, melyeknek az elkészítését az utasítás szintén kívánatosnak tartja. Különösen szükség volna erre a sarjerdőket illetően, mert ebben a tekintetben a német erdészeti irodalom csak keveset nyújt, a mi viszonyaink közt azonban az ilyen fatermési tábláknak jóval nagyobb jelentőségük van. Mindez azonban a legkisebb mértékben sem csökkenteni annak a szükségét, hogy erdészeti kísérleti állomásunk az *általános* fatermési táblák készítésével kapcsolatos munkálatokat, mihelyt a viszonyok megengedik, mennél előbb és mennél szélesebb mederben megindítsa. Az általános fatermési tábláknak lehetőleg hozzá kell simulniok a különleges hazai viszonyokhoz s a német fatermési táblákkal

sohasem fogunk olyan biztos számításokat végezhetni, mint a saját gazdálkodási rendszerünkhöz alkalmazkodó hazai fatermési táblákkal.

Az utasításnak ez a fejezete kimondja azt is, hogy a területnek közös termőhelyre való átszámítása általában mellőzendő s csak kivételesen alkalmazandó, ha t. i. a gazdasági osztályban csak kevés helyen van használat s az egyes korosztályok lényegesen eltérő minőségű területeket foglalnak el. Ez a mai kincstári rendszerrel szemben nem újság ugyan, mert az I. termőhelyi osztályra való átszámítást már az 1906. évi utasítás megszüntette volt, de mint általános érvényű rendelkezés mégis mond valami újat s érvényt szerez azoknak a tanulságoknak, amelyeket ezen a téren a több évtizedes tapasztalat a gyakorlati kipróbálás útján leszűrt.

A faállomány leírásába az utasítás szerint az *átlagos famagasságot* is bele kell venni. Eddig ez nem volt szokásos. Ennek is az oka, hogy a Feistmantel-féle fatermési táblákban az átlagos magasság nincs kitüntetve s így azt a termőhelyi minőség megítélésére nem lehetett felhasználni. Ezzel pedig a termőhely megbecslésének egy igen czélszerű eszközétől esett el az erdőrendező. Az előbb említett ujtás tehát okvetlenül helyén való, de csak úgy van gyakorlati jelentősége, ha megfelelő fatermési táblákkal rendelkezünk. A revízióknál az átlagos famagasságot újra és újra felvennünk egyébiránt fölösleges. Ha a termőhelyi osztály egyszer helyesen van megállapítva, a magasság ismételt megmérése rendszerint mellőzhető. Csak ahol attól kell tartanunk, hogy a talajág különleges szerkezete (így az alapkőzet rétegeinek kedvezőtlen fekvése vagy a talajvíz) a faállomány magasabb korában növekvési zavarokat okozhat, ott szükséges a magassági növekedés menetét állandó figyelemmel kísérni.

Ujtás az is, hogy a *gyéritési fatömegeket* a részletes erdőleírásban nem kell feltüntetni. Eddig azt rendszerint az üzemre vonatkozó megjegyzések rovatába jegyeztük be; hogy a részletes előhasználati tervet ennek az alapján állítsuk össze. Tapasztalatból tudjuk azonban, hogy a tényleges eredmények az előírástól gyakran nagyon eltértek, mert az előírás szolgálai betartása a szakszerű gyérités feltételeivel nem volt összeegyeztethető. Ezért az előírás-

nak legfeljebb tájékoztató jelleget lehetett tulajdonítani. A tájékozódás azonban egyszerűbb alapon is lehetséges, a gazdaság érdekeinek sérelme nélkül, úgy hogy a többnyire sablonos előírások mellőzése ellen nem igen merülhet fel komoly kifogás.

Egy további pont szerint:

„A fatömegnek csak a 7 cm-nél vastagabb részét kell kimutatni köbméterekben kéreggel együtt. Egyben fel kell jegyezni, hogy a helyi viszonyokhoz képest a fatömegnek hány % -a esik előre láthatóan a kéregre, termelési és közelítési apadékra.“

Ez a tétel bizonyos határozottságot visz bele az üzemtervbe, melyet eddig ebben az irányban gyakran nélkülöztünk. Eddig csak kevés üzemterv adott felvilágosítást arról, hogy a kimutatott fatömegek tulajdonképpen milyen választékra vonatkoznak s részben éppen azért ütközött nehézségekbe a termelési apadék helyes megállapításának az ellenőrzése is. A százalékokban kifejezett apadék egészen más, ha azt a vastag fára vonatkoztatjuk, mintha az összes fához viszonyítjuk. Ez gyakran vezetett tévedésekre, amint arról üzemi szolgálatom folyamán többször meggyőződtem.

De igen helyénvalónak tartom az utasításnak azt az intézkedését is, mely az apadék előirányzásánál a helyi viszonyokhoz való alkalmazkodást írja elő, s ezáltal mintegy ráutalja becslőinket, hogy ebben az irányban behatóbb kutatásokat végezzenek, s a termelési és közelítési apadékot ne ötleyszerűen állapítsák meg, mint az ezelőtt nem egyszer történt, hanem a fennforgó viszonyoknak valóban megfelelő konkrét adatok alapján rendszeresen puhatolják azt ki. Mindazonáltal nem tartom szükségesnek minden körülmények közt szigorúan ragaszkodni az utasításnak ahhoz az előírásához, hogy a fatömegnek csak a 7 cm-nél vastagabb része, az ugynevezett *vastag fa* mutattassék ki. Ott, ahol a *vékony fa* (a 7 cm-nél vékonyabb anyag) is rendszeres értékesítés tárgyát képezi, megokolt annak a kimutatása is. A sarjerdőkben meg éppen nem kapnánk a fatömegről helyes képet, ha ezt a választékot elhanyagolnók, mert hiszen az az összes fatömegnek igen jelentékeny részét (20—30, sőt több százalékát) teheti ki. A fontos az, hogy a fatömegekre vonatkozó rovatok fejében mindig világosan meg legyen jelölve, hogy a kimutatott fatömegek milyen választékra, tehát a vastag fára vagy az összes fára vonatkoznak-e?

Az utasítás kiterjed a fatömeg felvételére is. Ebben a részben is van több üdvös intézkedés, mely a nálunk sokáig divatozott régi becslési módokkal szemben megmutatja a haladás útját azok számára, akik az újabb eljárások meghonosítására eddig nem fordítottak elegendő figyelmet.

Az utasítás — igen helyesen — egyáltalában nem említi a közönséges próbateret, amely messze mögötte áll pontosság tekintetében a körös- és a rácsospróbának (szalagpróba) és az időfelhasználás tekintetében is a legkedvezőtlenebb. Erre nézve 1910-ben a zsarnóczai m. kir. erdőhivatal kerületében végeztem kiterjedt kísérleteket 55 erdőrésztben, melyek fatömegét úgy a törzsenkénti felvétellel, mint a körös-, a rácsos- és a közönséges próbával is meghatároztam, s az eredményeket az idő-, munka- és költségzsükséglet, valamint a pontosság tekintetében is összehasonlítottam. Az összehasonlítások, melyeknek részletes eredményeit az Erd. Kisérl. 1914. évi 1. füzetében közöltem volt, meggyőzően bizonyítják, hogy a közönséges próbatérnek a másik két eljárással szemben nincs gyakorlati jogosultsága.

Kimondja továbbá az utasítás, hogy a próbatörzsek döntése csak különlegesen megokolt esetekben szükséges. Ekkor is inkább a fatömeggörbés grafikus módszer vagy a Rónai-féle tangens fatömegtáblák alkalmazása van helyén a Draudt-, Urich- vagy Hartig-féle eljárással szemben. Az utóbbiak a körlapösszeg kiszámítását és olyan vastagsági osztályok alakítását teszik szükségessé, amelyek erdőrendezési szempontból ugysem hasznosíthatók, tehát fölösleges idővesztéssel járnak.

Az esetek tulnyomó részében azonban egészen mellőzzük a próbatörzsek döntését és helyett a német kísérleti állomások munkálatai alapján szerkesztett *Grundner-Schwappach*-féle fatömegtáblákat alkalmazzuk, melyek pontosság tekintetében hazai viszonyaink között is kifogástalanul megállják a helyüket. Erre nézve teljesen megnyugtathatnak a zsarnóczai kerületben 1911-ben végzett kísérletek. Ezek alapján bebizonyítást nyert az is, hogy a fatömegtáblák útján elérhető időmegtakarítás a próbatörzsek döntésével szemben a próbateres eljárások alkalmazása esetén nagy átlagban mintegy 40—50%-ra tehető.

Az új erdőrendezési utasítás, amint ezekből látjuk, a fatömeg-

becslési eljárásokra nézve sok üdvös intézkedést tartalmaz és remélhetőleg ezen a téren is hathatósan fogja előmozdítani a gyorsabb tempójú haladást.

A mellmagassági átmérők felvételét illetőleg még az utasításban ajánlott *kikerekítésről* is meg kell emlékezni. Főlegesen a becslési jegyzőkönyvben minden centiméteres vastagsági fokot külön feltüntetni; a vékonyabb faállományok becslésénél elegendő a páros centimétereket előjegyezni, idősebb szálerdőkben a kikerekítést bátran tehetjük 4 centiméterre is. Elméletileg például bebizonyítható, hogy 30 centiméteres átlagos vastagság mellett a 4 cm-es kikerekítés csak 0.1% hibát okoz a körlapösszegben s így közvetve a köbtartalomban is. Tehát még az 5 cm-es kikerekítést is aggodalom nélkül alkalmazhatjuk. Rendkívül megkönnyíti a munkát a *kikerekítő átlalók* használata, ezeknek az ismertetése azonban igen elvezetne a tárgytól.

Az utasítás szerint a részletes erdőleírásban ezentul a *mutatószázalék* részére is rovat fog rendelkezésre állni, hogy ennek alapján egyes erdőrészletek viszonylagos vágási érettsége is megállapítható legyen. Ez az intézkedés is a haladás jegyében áll.

C) A korosztálytáblázat és a fanemek és termőhelyi minőségek átnézete.

A II. fejezet C) pontja a korosztálytáblázattal, a fanemek és a termőhelyi osztályok átnézetével foglalkozik.

Figyelmet érdemel az a tétel, mely szerint kisebb erdőkben a korosztálytáblázat grafikonnal pótolható. Hasonlóképpen grafikus átnézetet kell adni a fafajok és termőhelyek megoszlásáról és a sűrűségről is. Az utasítás egyik melléklete az ábrázolás módjáról is felvilágosítást nyújt. Az ilyen grafikonok igen célszerűek, az általános tájékozódást szemléltető voltuknál fogva rendkívül megkönnyítik és erre a célra mindenesetre sokkal alkalmasabbak, mint a terjedelmes számokkal teleírott rovatos táblázatok. A kivétel maga többféle lehet; nézetem szerint a korosztályok szerinti részletezésen kívül célszerű volna a grafikonokat egy összesítő oszloppal is kiegészíteni, melynek különböző színű mezőibe az arányszámok százalékok alakjában volnának bejegyezhetők.

D) Általános erdőleírás.

Az *általános erdőleírás* az új utasításban szintén mutat alaki eltéréseket a régítől s értékes ujításokat is foglal magában, ezekkel behatóan foglalkozni azonban ma nem kívánok s mindjárt a következő fontos fejezetre: az *állandó gazdasági beosztásra* térek át.

III. Állandó gazdasági beosztás.

Ebben az irányban a régi és az új rendszer között lényeges eltérések mutatkoznak. Eddig a nagyobb kiterjedésű szálerdőkben először az üzemosztályok kereteit állapították meg, azokon belül vágássorozatokat képeztek s az utóbbiakat rendszerint annyi tagra bontották, ahány fordulószerkezet a vágásforduló foglalt magában.

Az 1880. évi utasítás szerint, bár a hegységi erdőkben a tag nagysága ritkán felelhet meg pontosan a fordulószerkezeti vágás-területnek, törekedni kell arra, hogy ez az eltérés ne legyen igen jelentékeny. Ez az intézkedés arra vezetett, hogy a tagok alakításánál egyrészt figyelmen kívül kellett hagyni nem egy fontos célszerűségi szempontot, amilyen például a természetes határvonalak legelőnyösebb felhasználása és a fajok szerinti okszerű elkülönítés, másrészt a tagok terjedelmét általában igen nagyra kellett szabni, úgy hogy azokon belül a kor tekintetében kívánatos egyöntetűség gyakran csak lényeges áldozatok árán volt megvalósítható. A tag és a vágássorozat területe közötti összefüggés ennélfogva főlegesen nehézségek elé állította az erdőrendezőt s gyakran erőszakos fogásokat tett szükségessé, megzavarva az erdőrendezés és a szorosán vett gazdasági érdekek észszerű összhangját.

Az új utasítás a vágássorozatok alakítását egészen elejti, s ezzel megszünteti azt a rendszert, melyet egyes fejlettebb erdőgazdasággal bíró államokban már régen elhagytak s mely fölött, minden elméleti jogosultsága ellenére, mi is aggodalom nélkül térhetünk napirendre. A gyakorlat számtalan példával bizonyította már be, hogy az egyenletesen tartamos használat elve minden egyes vágássorozaton belül általánosan nem valósítható meg olyan áldozatok nélkül, amelyekből még a legsablonosabb erdőrendezők is visszariadnának, úgy hogy ebben a tekintetben az akadémikus elmélet érvényrejtetése a józan gazdálkodás elvei-

vel semmiképen sem volna összeegyeztethető. Ezt erdőrendezőink legnagyobb része már akkor is belátta, amikor még a régi rendszer tekintélye tetőfokán állott s ezért hamarosan kialakult az a felfogás, hogy az önálló korfokozat kialakítását elég egyelőre az egész üzemosztály keretein belül tervbevenni. Ha pedig így áll a dolog, akkor a vágássorozatok szerepe alig állhat másból, mint abból, hogy az üzemosztályok területi tagolódása felől tájékozó átnézetet szolgáltatassanak. Ennek a célnak azonban jobban megfelelnek a közhasználatban lévő *dülőnevek*, amelyek közismertségük folytán az egyes erdőrészek megjelölésére alkalmasabbak is, mint a vágássorozatok római számai. A dülőnevekről ilyen értelemben az új utasítás is megemlékezik, természetesen anélkül, hogy azokat az erdőrendezési beosztással szerves összefüggésbe hozná.

A gazdasági beosztás új rendszere ezentul csak *tagot* és *gazdasági osztályt* fog ismerni. Lássuk, hogy kell ezeket az alacsonyabb és magasabbrendű gazdasági egységeket az utasítás szellemében értelmezzünk.

„*Tag* az erdő oly része, amely

- a) a termékek kiszállítása tekintetében környezetétől független,
- b) czélszerű alakjánál és elhatárolásánál fogva a vágásvezetésnél keretül szolgál,
- c) az erdőben való tájékozást elősegíti és
- d) az utólagos felmérési munkák végzését megkönnyíti.

Teljesen független a tag fogalma a fordulószi vágás-területről.”

A gazdasági osztályról pedig ezeket mondja az utasítás:

„Az erdőbirtok (erdőgondnokság) azon részei, amelyeken belül a gazdasági elvek (üzemmód, vágásforduló) és a gazdasági czélok azonosak, külön gazdasági osztályt alkotnak. A gazdasági osztály rendszerint külön önálló korfokozattal és hozammal bír tehát azt a keretet képezi, melyben a használatok tartamosságára törekszünk.

Gazdasági osztályok alakítására okot szolgáltat:

- a) eltérő üzemmód,
- b) eltérő vágásforduló,
- c) igen eltérő kiszállítási irány, külön-külön fafogyasztási helyek és piacok felé való hajlás,

d) egyes birtokrészek különleges rendeltetése, ha nem is jár eltérő üzemmóddal vagy vágásfordulóval,

e) esetleg egyes birtokrészek eltérő jogi természete (szabad rendelkezésű és kötött birtok, szolgálmak)".

Az erdő gazdasági beosztása tehát rendszerint a tagok alakításával kell hogy kezdődjék, s azután azokat a tagokat foglaljuk össze egy gazdasági osztályba, amelyek az üzemmód, vágásforduló és a gazdasági cél szempontjából egyenlő elbírálás alá esnek. Ez azt jelenti, hogy ugyanannak az összefüggő erdőnek a határain belül több gazdasági osztályt is képezhetünk, tehát a különböző gazdasági osztályok egyes részei megokolt esetekben egymással össze is lehetnek keverve, ami az 1880. évi és 1883. évi utasítás szerint nem volt megengedhető.

Bár tény az, hogy több üzemosztály egyes részeinek tarka összekeverése az egységes, könnyű áttekinthetőség szempontjából kifogás alá eshetik, bizonyos esetekben mégis megokolt, hogy a feltétlen területek összefüggés elvétől eltérjünk s lehetővé tegyünk, hogy az erdő minden egyes része a neki leginkább megfelelő módon kezeltesse. Természetes, hogy a tulzott aprólékosság nem volna helyén; ezt maga az új utasítás is világosan hangoztatja, amikor kimondja, hogy: "... a gazdasági osztályok számát nyomós ok nélkül szaporítani nem célszerű". Ugy szintén a fölösleges részletezéstől óv az a tétel, mely szerint:

"Eltérő vágásmód (tarvágás, fokozatos felújító vágás stb.) rendszerint nem ad okot külön gazdasági osztály kihasítására, csupán a szállalva kezelt tagok vagy erdőrészek foglalandók külön gazdasági osztályokba, ha kiterjedésük számottevő."

Intézkedik az utasítás arra nézve is, hogy egyes, különleges természetű, de kisebb terjedelmű erdőterületek, melyek az általánostól eltérő vágásfordulót vagy üzemmódot kívánnak meg, *csatolt tagok* vagy *erdőrészek* czimén egyesíttessenek azzal az üzemosztálylyal, melylyel területileg összefüggenek, s annak keretében a nekik leginkább megfelelő módon kezeltesse.

Míndezek a szabadelvű intézkedések élénk ellentétben állanak az 1883. évi utasításnak azzal a merev előírásával, mely ugyanazon az üzemosztályon belül még a vágásmód és a felújítás módjának az egyöntetűségét is megkívánja.

Utalok itt *Muzsnay Géza* „Erdőrendezésünk fejlesztése“ című művére és erdőrendezésstanára is, amelyekben ezek a kérdések behatóan meg voltak vitatva.

Az utasítás részletesen foglalkozik a tagok elkülönítésénél szem előtt tartandó elvekkel, a tagok alakjával, nagyságával, hatáiraival, azok állandósításával és a térképen való jelzés módjával. Ez a részletesség mindenestre megokolt és csak helyeselhető. Mint jelentősebb tételket kiemelem a következőket:

„A tagon belül lévő erdőrészeknek *korra* nézve való *egyesítése*, vagyis a nagyobb korkülönbségek eltüntetése vagy enyhítése 10—20 évre, ha nem jár jelentékeny áldozattal, *kívánatos*, amennyiben azonban ezt csak nagyobb állományoknak időelőtti, vagy tulkésző kihasználása útján lehetne elérni, csak oly mértékben veendő tervbe, hogy az eltérő koru részeket czélszerű, a helyes vágásalakítást és a termékek zavartalan kiszállítását nem gátló alakokkal birjanak. Ezenfelül szükséges, hogy a kor szerinti elhelyezkedés olyan legyen, amely a helyes vágásorrenddel nincs ellentétben (luczfenyvesekben).“

IV. Felmérés, térképelés, területszámítás.

A IV. fejezet a felméréssel, térképeléssel és területszámítással foglalkozik. Mindezekből külön utasítás is jelent meg, melylyel azonban ezuttal nem foglalkozom. Igen örvendetesnek tartom azonban, hogy a kormányintézkedés ebben az irányban is impulzust ad a haladásra, mert — valljuk meg nyíltan — erdőterképeink jelentékeny része vagy igen hiányos, vagy nem elég megbízható, vagy a czélszerűség és technikai kivitel szempontjából nem felel meg a korszerű kívánalmaknak.

V. A jövőbeli gazdaság alapelvei.

A következő fejezet a jövőbeli gazdaság alapelveit tárgyalja, általános utasításokat adva a tenyésztendő fafajok, az üzem mód és a vágásforduló megválasztására, továbbá a felújítási és erdőnevelési szabályok megállapítására. Ezek közül a vágásfordulóról szóló rész az, mely a szorosan vett erdőrendezés szempontjából külön méltatást igényel.

Vágásforduló.

Az utasítás rámutat arra, hogy egyes faállományok tényleges vágási kora az alapul vett vágásfordulótól nemcsak az első vágásforduló alatt, hanem állandóan a jövőben is eltérhet. Ebben az az elv nyer kifejezést, hogy a vágásfordulónak csak általános, tájékoztató jellege van, a vágási érettséget azonban mindig a faállomány tényleges állapota szerint kell megítélni. Ez ugyan nem ujság, mert ezt eddig is így kellett felfognia minden józanul gondolkozó erdőrendezőnek, mindenesetre helyes azonban, hogy az új utasításba ez is belevéttetett, mert semmi sem fölösleges, ami az észszerű szabadon mozgást segíti elő az elméleti sablon rugalmatlanságával szemben.

Mint lényegeseket, kiemelendőknek tartom a következő tételeket:

„A vágásforduló nagyságára elsősorban a gazdaság célja van befolyással. Ez a cél a szálerdőben a legtöbb esetben az ország faszükségletének leginkább megfelelő választékoknak gazdaságos termesztése s ezzel a lehetően magas okszerű erdőjövdelem elérése. Vagyis a gazdaság a benne rejlő tőkék kielégítő kamatoztatása mellett nyújtson megfelelően magas tiszta jövedelmet. Ebben a célban az erdőhöz fűződő köz- és magángazdasági érdekek egyaránt kielégítést találnak és a vágásforduló többnyire a legnagyobb erdőjáradék és a legnagyobb talajjáradék fordulója közé esik.“

Amint ezekből látjuk, az utasítás sem a legnagyobb erdőjáradék, sem a legnagyobb talajjáradék mellett nem foglal határozott állást, hanem inkább a kettő közötti középutat keresi.

Véleményem szerint a nagy kiterjedésű szálerdőkre általában *elbvől* a legnagyobb erdőjáradék vágásfordulóját kellene alkalmazni, különösen ha az illető erdők jogi személyek birtokában vannak s magasabb közgazdasági célokat is szolgálnak. A háboru szomorú tanulságai meggyőzően bizonyítják, milyen ingatag a pénz értéke, s mennyivel megbízhatóbbak azok a szilárd gazdasági tőkék, melyeknek minden körülmények közt feltétlen értékük van s amelyek a devalvációnak nincsenek alávetve, mert termelvényeik alkalmasak a közszükséglet közvetlen kielégítésére. Tudjuk, hogy az erdőben rejlő tőkék elhelyezése általában rendkívül biztos.

Ezzel a nagy biztossággal szemben kisebb kamatlábbal is beérhetjük, mint a spekulatív természetű üzleteknél, melyeknek kockázatával szemben megfelelő vállalkozási nyereségre tartunk igényt.

A kincstári és más nagyobb kiterjedésű erdők vágásfordulóját leszállítani tisztán a kedvezőbb kamatozás kedvéért nézetem szerint helytelen volna. Nem szabad minden pénzt a piacra dobni, gondoskodni kell tartaléktőkéről is. Milyen jó volna, ha országunk szükreszabott határain belül ma nem csenevész sarjerdők, hanem szép, értékes szálerdők borítanák azt a kevés erdőtalajt, amely számunkra még megmaradt. Ha nem 30, hanem 100 éves vágásfordulóban kezelnék előhegységeink egykor hatalmas tölgyeseit! Hol van a pénz, az az óriási tőke, amely a nagy fakészletek leszállításával annak idején szabaddá vált? Az elmélet szerint meg kellene lennie, de a valóságban nagy része elveszett, külföldre vándorolt vagy értéktelen papirossá vált. A magas vágásfordulóju erdő nagy tőkehalmozást jelent ugyan, de — bár kisebb kamatláb mellett — nagy jövedelmet hajt, minden irányu faszükségletet kielégít, sok embernek ad kenyeret, és a válságos időkre is megőrzi a tőkék abszolút értékét, jobban mint a pénzintézetek pánczélszekrényei, vagy a legkapósabb üzlet részvényei.

Ezért a kincstári, törvényhatósági és városi szálerdőkre nézve — kivételeket alig engedve meg — a legnagyobb erdőjáradék vágásfordulójának az elvét kellene érvényre juttatni, illetőleg fenntartani. A kisebb magánbirtokokon, de inkább csak a sarj- és a középerdőkben a pénzügyi vágásfordulót is jogosultnak ismerhetjük el. Hogy a sarjerdő vágásfordulóját például 30 évesről 25 évesre szállítják le, annak nincs olyan jelentősége, hogy emiatt a pénzügyi vágásfordulót kizárni komoly okunk volna, még ha a felszabaduló tőkekészletet a birtokos nem fektetné is az elméletileg legészszerűbb új üzletbe.

Természetes, hogy a helyi viszonyok szerint más alapelveken nyugvó vágásfordulók, illetőleg azok kombinációi is figyelembe jöhetnek (pl. a legnagyobb hozadék vágásfordulója). Ezért helyesítható az utasítás általános hangu megállapítása, mely kerüli a sablonos előírást és megengedi a körülmények szabad mérlegelését, rámutatva egyszersmind a talajvédelem fontosságára és a természetes felújítás érdekeire is.

Megemlékezik az utasítás a *mutatószázalékról* és annak alkalmazásáról is. Utal az értéktáblázatok felállításának szükségére, mint a mutatószázalék tervszerű meghatározásának kellékére. Ebben a tekintetben hazai erdőgazdaságaink általában el vannak maradva Rendszeres értéktáblázatokot eddig alig szerkesztettek nálunk. De ezt nem is lehet csodálni. Megfelelő fatermési tábláink nincsenek, már pedig jó értéktáblázatokot csak ezek alapján készíthetünk. Mindaddig tehát, amíg a hazai általános fatermési táblák nem készülnek el, illetőleg amíg legalább a német munkák eredményeinek a felhasználásával nem készítünk az eddigiéknél jobb helyi fatermési táblákat, addig az értéktáblázatok és a mutatószázalék alkalmazása terén sem számíthatunk jelentékenyebb haladásra, sőt addig a legnagyobb erdőjáradék és a legnagyobb talajjáradék vágásfordulójának a kipuhatólása is nehézségekbe ütközik. Ez is nyomós ok, mely a fatermési táblák sürgős megreformálása mellett szól.

VI. Üzem- és hozamszabályozás.

A) Szabályos vágásrend, vágáscsoportok.

Az *üzem- és hozamszabályozás*-ról szóló VI. fejezet első része a vágásrendet és ezzel kapcsolatosan a vágáscsoportok alakítását tárgyalja. Megadja azokat az általános irányelveket, amelyek a vágásrend tervezésénél szem előtt tartandók.

Ezeket az elveket a fejlettebb erdőgazdaság ma már mindenütt elfogadta, régi erdőrendezési utasításaink szellemével azonban nem egyeznek mindenben, illetőleg azokban nem is említettnek, azért egyik-másik tétellel közelebbről is foglalkozhatunk. Így:

„A nap heve elleni védekezés az elő- és középhegység száraz termőhelyein és bükkösökben (kéregaszály) az É-D vagy ÉK-Dny-i irányban való vágásorakoztatást teszi kívánatossá, mely a felújítási érdekeknek is nagyon megfelel.“

Ez a vágásirány főképen a szegélyező vágásmódok alkalmazásának egyik fontos kelléke.

A *d)* alpont szerint:

„A felújítások sikeressége érdekében a vágásos szálerdőben nem szabad szakadatlan folytonosságban vágást vágás mellé sorozni.

Különösen tarvágásos üzem mellett az erdőrendezőnek annyi vágáshelyről kell gondoskodnia, hogy a kezelő ugyanarra a helyre csak 4—5 év múlva térjen vissza a vágással.

Ez is ismert szabály, de mindenesetre helyénvaló, hogy az utasítás ezt is kiemeli. Ugyiszintén figyelmet érdemel az a rész is, amely a vágssorrendnek a föltáró uthálózatához való vonatkozásairól emlékezik meg.

Részletesen beszél a *vágáscsoportok* alakításáról. Ezeket a régi utasítás (különben elég találóan) *vágássor* név alatt említi, ami gyakran vezetett fogalomzavarra, a *vágássorozattal* való összevetésztés révén. A jövőben ennek a veszélye megszűnik, ha majd a vágássorozatok kimennek a használatból.

A jó vágáscsoportot jellemzi az, hogy azon belül a vágás végig egy irányban halad, illetőleg a vágások egymásután sorakoznak. Egy—egy vágáscsoport rendszerint 2—3 tagot foglal magában, de egyetlen tag is alkothat vágáscsoportot, sőt szükség esetén két vágáscsoportra is bontható. A vágáscsoportok nem kapnak külön üzemtervi számot s nem tényezői az állandó gazdasági beosztásnak. Hogy mely tagok tartoznak ugyanabba a vágáscsoportba, az a térképről állapítható meg, az ilyen tagok közös határvonalain nyilvesszők vannak keresztülfektetve, melyek a vágásirányt jelzik. A nyíllal át nem húzott taghatár egyszersmind a vágáscsoport határa is.

A fentiekből folyik, hogy minden vágáscsoportnak függetlennek kell lennie a szomszédos vágássoroktól, úgyhogy egyiknek a kihasználása ne tegye ki a másikat a széldöntés veszélyének. Ha ez a természetes határvonalak kellő megválasztásával nem érhető el, nyitó- vagy elkülönítő vágássorokkal kell a vágáscsoport önállósításáról gondoskodni. Eddig nálunk — bár a módszer ismeretes volt — ebben az irányban sok mulasztás történt; az utasítás részletes fejtegetéseinek mindenesetre meglesz az üdvös gyakorlati hatása.

B) *Általános üzemterv.*

Jelentős elvi megállapodásokat tartalmaz az új utasításnak az a része, amelyik az *általános üzemtervvel* foglalkozik. Kimondja ugyanis, hogy:

„Oly gazdasági osztályokban, amelyekben a korosztályok eloszlása közel áll a szabályoshoz, elegendő azt a területet megállapítani, amely a legközelebbi 20 évben kihasználásra kerül.

Ahol ellenben a korosztályok eloszlása a szabályostól eltér, az általános üzemterv a további fordulószakokra is elkészítendő, nem azért, hogy ezzel a jövő gazdálkodást bármiképpen megkötő előírást készítsünk, hanem, hogy a tartamos használat lehetősége, a valószínű átlagos vágáskor, a használatok későbbi menete és mérve s ezzel a szabályos korfokozathoz való közeledés áttekinthető és megítélhető legyen.

A főszlyt mindig az első fordulószerki hozamterület megállapítására kell fektetni. Ez szabályos állapotban szálerdönél: $\frac{T}{f}$ 20.

Ha a korosztályok eloszlása szabálytalan, a szabályos fordulószerki hozamterület csupán tájékoztató mérték s a tényleges hozamterület elsősorban attól függ, hogy jelenleg mennyi a vágásra érett erdő és a legközelebbi 20 évben mekkora területen éri el az erdő érettségét.

Hogy ennek következtében mennyire kell a szabályos hozamterülettől eltérni, az az egyes korosztályok által elfoglalt területhányad és a faállományok minőségének gondos mérlegelése alapján döntendő el, szem előtt tartva, hogy tulkoros faállományok halmozása époly kevésbé áll a gazdaság érdekében, mint éretlen állományok kihasználása, emellett azonban a fordulószerki hozamok nagyobb mérvű ingadozását úgy a jövedelem folytonossága, a fapiacz állandó ellátása és a munkásság foglalkoztatása, mint a szabályos állapothoz való közeledés érdekében a gazdasági szükségesség mértékére kell szorítani.

Ha ennek eleget teszünk s ezenfelül gondoskodunk a kihasznált területek azonnali sikeres felújításáról, valamint a talaj és a faállományok kellő ápolásáról, akkor a tartamosság követelményeinek megfeleltünk“.

Azelőtt nálunk általában a térszakozás rendszere volt divatos. Csak ujabban tért át a kincstári erdőrendezés az egyesített szakozás alkalmazására. Ezzel ugyan a régi keretek jelentékenyen tágultak, de még sem annyira, hogy a szabad mozgás követelményei minden irányban kielégítést találhattak volna. Az új előírás egészen

általános jellegű, s az erdőrendező kezét semmiképen sem köti meg abban, hogy a hozadékszabályozás tervét a gazdálkodás természetének megfelelő alakban válassza meg. Én legalább azt olvasom ki belőle, hogy sem a térszakozást, sem a tömegszakozást nem tiltja meg ott, ahol annak alkalmazását a helyi viszonyok megokolttá teszik, módot nyújt azonban arra, hogy a hosszú vágásfordulót kívánó gazdaságok általános vágástervét észszerűen meg lehessen rövidíteni s azt a fölösleges munkát, melylyel a messze jövőre szóló tervezgetések járnak, el lehessen kerülni. A 100 és több évre szóló vágásterv helyett csak 20 évre kiterjeszkedő, rövidebb tervezet készítenendő, mely minden huszadik évben (sőt felfogásom szerint szükség esetén minden revízió alkalmával) megújítandó. A szabályozó mérték a fordulószi vágásterület, melyet nagyjából be kell tartani. A leglényegesebb követelmény a következő 20 évre besorozandó erdőrészletek helyes megválasztása. Ez a rendszer tehát alapjában véve az állománygazdaság elvének felel meg. Ez az utasításban nincs határozottan kimondva, de azért lényegében mégis annak felel meg, habár a szakirodalomból ismert Judeich-féle állománygazdaság alaki szempontból nem fedi is teljesen a korszerű *apróteres gazdálkodásra* alkalmazott állománygazdaság fogalmát.

Az utasításnak ez a része főképen azért jelent nagy elvi haladást az eddigi rendszerrel szemben, mert megszünteti az üzemterv régi merevségének a hátrányait és biztosítja a gazdasági célszerűség alapfeltételeit, a viszonyokhoz való szabad alkalmazkodást. Bár korántsem állíthatjuk jogosan, hogy ennek az alkalmazkodásnak a lehetősége eddig ne lett volna megadva, mert hiszen például a térszakozás, vagy az egyesített szakozás keretében is lehetett igen jó üzemtervet csinálni, még a fokozatos kihasználás és a természetes felújítás igényeihez mérten is,*) azonban a sablonhoz való ragaszkodás kényelme, vagy a formák gépies értelmezése mégis gyakran utját állta a célszerűségi érdekek szabad érvényesülésénnek és gyakran vezetett olyan megoldásokra, amelyek a helyes gazdálkodás szellemével nem voltak összeegyeztethetők. Ennek sok esetben nem annyira a rendszer, hanem a rendszer

*) Erd. Lapok 1911. 225. oldal.

alkalmazóinak a merev felfogása volt az oka. Ez volt az előidézője a legtöbb surlódásnak, a legtöbb nézeteltérésnek, mely az erdőrendező és a gazdálkodó szakember közt felmerült s ez váltott ki nem egyszer czélszerűtlen intézkedéseket az erdőfelügyelet közegei részéről is, amikor a térszakozás szerinti gazdálkodást tisztán alaki szempontból bírálták el. Az új rendszer a szakszerű gazdálkodásnak formai nehézségeit is megszünteti s ezért arról a teljes méltánylás hangján kell megemlékeznünk.

C) *Részletes főhasználati terv.*

Hasonló előnyöket biztosít a szabad mozgás szempontjából az új utasításnak a *részletes főhasználati tervre* vonatkozó az az intézkedése is, mely szerint a legközelebbi 10 évre jóval nagyobb területet lehet a gazdálkodás rendelkezésére bocsátani, mint amennyi a fél fordulósági vágásterületnek megfelel, úgy hogy ezekben az erdőrészesekben a gazdasági czélszerűség, s különösen a fokozatos felújítás igényeinek megfelelően jelölhetők ki a következő 10 év használati. A szabályzó elv itt is a szabályszerű hozamterület lehető betartása. Más üzemtervszerű korlátozás nincs. Ez is olyan dolog, amelyet a régi rendszerrel is össze lehet egyeztetni,*) de csak a sablonszerűség elvetésével, ami egyesek szemében már a megengedett határok önkényes átlépését jelentette.

Érdeme az új utasításnak, hogy a szorosabb értelemben vett szálerdőn kívül ezen a helyen a szálalóerdővel és a középerdővel is foglalkozik.

D) *Részletes előhasználati terv.*

A *részletes előhasználati terv* alakja és az összeállításához szükséges előmunkálatok jóval egyszerűbbek lesznek az eddiginél. Az utasítás szerint ugyanis:

„Az előhasználati fatömegeket erdőrészesként megbecsülni többnyire szükségtelen s az így nyerhető famennyiséget vagy eddigi tapasztalati adatok alapján, vagy korosztályonként végzett sommás becslések alapján lehet az előhasználati tervbe felvenni.“

Az előírt fatömegeknek csak tájékoztató szerepük van, a

*) Erd. Lapok 1911. 231. old.

gyerítések keresztülvitelénél tisztán csak a szakszerűség szempontjai irányadók.

Hogy ez másképp nem is lehet, azt is régen belátta már minden szélesebb látókörű szakember, az okszerű szabadelvűség gyakorlása azonban mégis gyakran adott okot surlódásokra, vagy legalább is olyan természetű vitákra, amilyeneket az új utasítás elkerülhetővé tesz.

A *tisztázó vágások* ezentul nem az előhasználatok, hanem a főhasználatok között számoltatnak el. Ennek az intézkedéseknek az üdvös volta is nyilvánvaló, s különösen azok tudják azt méltányolni, akik a múlt idők némely visszaéléseinek a történetét ismerik.

E) és F) *Mellékhasználati és felújítási terv.*

Egyszerűbb lesz ezentul a mellékhasználati és felújítási terv is. Az utóbbi annyiban, hogy :

„A legközelebbi 10 év használati területei s az azokon mesterségesen végzendő felújítások előre pontosan megállapíthatók nem lévén, egész területtel vétetnek fel a felújítási tervbe, melyből a 10 év leteltével végzett mérlegelésnél a még kihasználatlan terület-rész levonásba kerül.“

G) *Utépítési terv.*

Uj mintája lesz az üzemtervnek az *utépítési terv*.

Tudjuk, hogy erdeink feltárása terén még igen sok a teendő. Az erdei uthálózat kiépítése sokáig nem történt a kívánt tervszerűséggel. S habár a haladás az utóbbi időkben ebben az irányban is megállapítható, tagadhatatlan, hogy ezidő szerint még mindig csak a kezdet kezdetén vagyunk s hosszú idő fog beletelni, amíg az erdők szakszerű feltárását hazánkban *általánosnak* lehet mondani. Az erdőrendezés feladata lesz az uthálózat *vázlatos* tervét elkészíteni s ehhez az általános tervezethez alkalmazkodva megállapítani 10—10 évenként azokat a teendőket, amelyek a feltárás terén a legközelebbi évtizedben lesznek esedékesek. Ilyen módon kikerülhetők az ötletszerűségből származó hibák és biztosítva lesz a természetes kapcsolat a gazdálkodás menete és az uthálózat kiépítése között. Magától értetődik, hogy az utépítés műszaki része ezentul is kívül fog esni az erdőrendezés körén

VII. Üzemnyilvántartás.

Miután az utasítás még az üzemmód megváltoztatásának általános irányelveivel is foglalkozik, áttér az *üzemnyilvántartás* új rendszerének az ismertetésére.

Lényeges alaki változást jelent az, hogy a fő-, elő- és mellék használatok, valamint a felújítások és az utépitések nyilvántartása az illető *részletes tervvel egyesítettik*. Ez mindenesetre javára lesz az üzemterv egyszerűségének és lényegesen csökkenteni fogja annak a terjedelmét. Ez azonban nézetem szerint nem lehet akadálya annak, hogy ott, ahol sulyt helyeznek a nyilvántartásnak mindenre kiterjedő részletességére, ezentul is ne válasszák külön a nyilvántartást a részletes tervektől s esetleg az erdőrésztetek szerinti nyilvántartást az évfolyamok szerintitől. Az abszolút sablont ebben a tekintetben sem tartanám helyénvalónak.

A revízió, mint eddig, ezentul is 10 évenként lesz esedékes. Rendszerint minden huszadik évben *új üzemterv* készül. Kivételes esetekben azonban az üzemterv megújítása ennél rövidebb időn belül is szükséges lehet. Ez nézetem szerint elég gyakran fog előfordulni.

A revízió a következő munkálatokra terjed ki:

a) Az üzemnyilvántartások lezárása, a végzett használatoknak egybevetése az előírással és a felújítások sikerének megállapítása.

b) A fatömegbecslés felülbírlása és szükség esetén helyesbítése.

c) A kihasznált terület megállapítása, az előírt területhánnyaddal való egybevetése és a jövő tíz évi területhasználat meghatározása.

d) A részletes tervek kiegészítése.

e) b) és *d)* eredményeihez képest az új fatömeghozam megállapítása.

f) Az átvizsgálási mű leíró részének elkészítése“.

Lényegesebb újítás a XIII. és XIV. számú revizionális segédkimutatás felvétele az üzemtervbe. Ezek közül az első arra szolgál, hogy a becslőt és a tényleg kihasznált fatömeg összehasonlítottassák, s ennek alapján a becslés megbízhatósága megállapítottassék. Amennyiben a becslés 10⁰/o-ig pontosnak találják, helyesnek fogadják el és a még a lábon álló fatömeg újabb megbecslése

mellőztetik. A becslés helyességének megítélésénél a növedékek is figyelembe veendőek. Az összehasonlítás alapjául a fordulószak közepére kiszámított fatömeg szolgál.

Ez a XIII. számú kimutatás véleményem szerint minden szövevényessége mellett sem nyújt elég biztos módot a becslés jóságának elbírálására, mert lényeges eltéréseket okozhat a becslés hibáin kívül a termelési és közelítési apadékok helytelen megállapítása és kisebb részben a fatermési táblákkal kiszámított növedékek bizonytalansága is. Alaposabb munkát végzünk tehát, ha a fatömegbecslést minden 10 évben megismételjük. Az erdőgazdaság mai intenzitása mellett ez nem jelent fölösleges munkát. Ez elől egyébként az utasítás nem zárkózik el, amikor kimondja, hogy:

„Ha a legközelebbi 20 év alatt kihasználandó összes erdő-részletek fatömegét a közbeeső revízió alkalmával is közvetlen becsléssel határozzuk meg, a XIII. sz. kimutatás összeállítását elmaradhat s ehelyett a becsült és a tényleg kihasznált fatömegek összehasonlítása a nyilvántartás végén sommásan történhetik“.

Én azt hiszem, erdőrendezőink többnyire ezt az utat fogják követni. Ebben az esetben a kihasznált hozamterületek megítéléséhez olyan adatokat szerzünk, amelyek a XIV. minta feladatát is jóval egyszerűbb úton engedik megoldani.

* * *

Ezzel dióhéjban összefoglaltam mindazt, amit az új erdőrendezési utasításról a mai szűkreszabott felolvasás keretében elmondhattam. A részletekre, sajnos, nem terjeszkedhettem ki, bármennyire kívánatos lett volna is egyes fejezeteket behatóbban tárgyalni.

Befejezésül általánosságban is kifejezést kell adnom annak a véleményemnek, hogy az utasítás üdvös és mélyreható haladást jelent erdőrendezésünk fejlesztése terén s alkalmas arra, hogy biztos alapot teremtsen sok, rég óhajtott reformnak legszélesebbkörű megvalósításához. Annak a határozott megállapításához aztán hogy valamely reformtervezet minden részében teljesen megfeleljen a gyakorlat követelményeinek, hosszabb időre van szükség. Az új utasításnak is keresztül kell előbb mennie a gyakorlat

szűrőjén, hogy esetleges hiányai kitűnjenek s a hazai viszonyoknak megfelelően pótolhatók legyenek. Ez azonban csak akkor történhetik meg zavaró hatások előidézése nélkül, ha az egész tervezet keretei elég rugalmasak ahhoz, hogy a kívánt változtatások erőltetés nélkül legyenek végrehajthatók. Véleményem szerint az utasítás ennek a feltételnek is megfelel.

Mindezek után legyen szabad az érdekelt szakközönség nevében köszönetet mondanom a földművelésügyi kormánynak azért a bölcs gondoskodásáért, amelyről még a mai, ijesztően súlyos viszonyok között sem feledkezik meg. Ma inkább mint valaha, szükségünk van a vezető körök példaadására, hogy abból a szebb jövő megalapozásához erőt és bizalmat merithessünk. S ugyancsak ezért hálásan kell megemlékeznünk azokról is, akik az új utasítás közvetlen megtervezésében tevékeny részt vettek. Vajha ez a munka megteremthetné az ő gyümölcseit az ország mindazon részei számára, amelyeknek eredetileg szentelve volt!

Az alföldi legelők rendezése a fásítással kapcsolatban.

Irta és az Országos Erdészeti Egyesületben 1920. évi május hó 27-én felolvasta:
Biró János miniszteri tanácsos, legelőgazda.

(Befejező közlemény.)

Az alföldi legelők talajminőségük szerint általában két csoportba oszthatók: homoki- és sziki legelőkre.

A homoktalaj felülete és minősége nagyon változó. A felületet nézve, megkülönböztetünk: *buczkat, sikot* és *mélyedést*, illetve *semlyéket*, azaz: *magas-, alacsony- és mély homokot.*

A *buczka* lehet magas, közép és alacsony, aszerint, amint a szél a homokot már eredetileg magasabb helyen, sik területen vagy mélyedésbe rakja le. Az egymás mellett lévő buczkák sokasága képezi a magas homokot. A buczka annál hevesebb, minél magasabb. A magas buczkák legelőnek egyáltalán nem, a közép-magasak pedig csak kivételes esetekben valók, mert laza talajuk, silányságuk és még inkább heveségüknél fogva, a jószág táplálására alkalmas gyp nem létesíthető rajtuk, de még olyan sem, amely a futóhomokot az állatok tiprása mellett, a szél ellen meg-